Otrok, nebo bratr?

P?vod materiálu
Iva Kv?tonová
Po?adí v lekci
40

Téma

Boží Duch dává svobodu — nám i Filemonovi

Cíl

- D?ti poznají, že lidé mohou být jeden druhému bratrem navzdory všelijakým rozdíl?m.
- A taky, že víra nám otevírá ješt? jiné možnosti ve vztazích mezi lidmi, než jak jsme b?žn? zvyklí.

Pro u?itele

Biblický text: List Filemonovi — má pouhých 25 verš?.

Výkladové poznámky

List Filemonovi

- Pat?í mezi tzv. listy z v?zení (Fp, Ef, Ko, Fm).
- Nejkratší dochovaný Pavl?v list.
- Má charakter soukromého dopisu, ovšem vzhledem k tomu, že je uvedeno více adresát?, nejde jen o ?ist? soukromý dopis.
- Adresátem je zámožný Filemon, Apfia, Archippos a k?es?anská obec ve Filemonov? dom?.
- List má jediné téma: p?ímluvu apoštola za otroka Onezima u jeho majitele Filemona.
- Vznik pravd?podobn? v Efezu mezi lety 53 a 55 po Kr.
- Pavel je ve v?zení. P?edpokládá se, že jde o stejnou situaci, ve které vznikl list Filipským.
- Timoteus je spoluodesílatelem dopisu. Pavl?v spolupracovník. Z jeho p?íkazu mnohokrát navštívil obce, které Pavel založil. Pavel ho zde nazývá bratrem, jménem, které platí pro všechny k?es?any.
- Filemon je p?edstavený domácího církevního spole?enství.
- Apfia: Pavel ji nazývá sestrou. Podobn? jako bratr je to oslovení pro k?es?any. Možná šlo o Filemonovu manželku. Zmínka o ní m?že být d?ležitá z toho d?vodu, že ženy m?ly právo jednat v domácnosti s otroky a otrokyn?mi. Apfia m?la tedy d?ležité slovo, když šlo o otroka Onezima.
- Archippos: Pavel ho nazývá spolubojovníkem. Z?ejm? kv?li podílu na misijní práci.
- Církev: Tímto slovem nazývá Pavel ve svých listech mimo k?es?anské obce také malá k?es?anská spole?enství, která se scházela v domech. NZ uvádí zna?ný po?et takových domácích spole?enství. Nap?. v prvním listu Korintským Pavel jmenuje spole?enství v dom? Akvily a Prisky v Efezu.
- Otrok byl sou?ástí majetku, byl brán jako v?c a odkázán na libov?li svého pána. Od po?átku císa?ské doby se zacházení s otroky zlidš?uje. Zb?hlý otrok znamenal pro svého majitele obvykle zna?nou ztrátu. Proto bylo po zb?hlém otroku ?asto pátráno. Pokud byl nalezen, následoval trest (bití, okovy, vypálení znamení, v krajních situacích i trest smrti).
- Onezimos bylo obvyklé jméno otroka, vyjad?uje vlastnost, která se od n?j o?ekávala (onésimos = užite?ný). Onezimos patrn? zp?sobil svému pánu hmotnou škodu. Z?ejm? kv?li této v?ci vyhledá v Efezu

Pavla s prosbou, aby se za n?ho Pavel u Filemona p?imluvil.
- Pavel chce p?evzít finan?ní odpov?dnost na sebe.
- Zárove? Pavel nevyzývá Filemona k propušt?ní Onezima z otroctví, ale k p?ijetí ho za bratra, tedy ke zm?n? jejich mezilidského vztahu, který je nezávislý na spole?enském statusu. Tím je ilustrován dopad k?es?anství na vztahy mezi lidmi. K?es?anská víra m?ní sv?t vytvá?ením alternativních sociálních vztah? v rámci daných spole?enských pom?r?, které se tím zmír?ují.
- List Filemonovi je dokladem p?sobení evangelia v sociální sfé?e. Z tohoto d?vodu se také dostal do novozákonního kánonu.

?len?ní listu

Verš 1–7 (úvod listu). D?kovná a p?ímluvná modlitba za Filemonovu víru. Poté Pavel vysv?tluje sv?j zám?r.

Verš 8–20. Pavel se zastává Onezima, Filemonova otroka, který se na n?j obrátil a stal se k?es?anem. S tímto postojem píše Pavel ve v?zení Filemonovi dopis, ve kterém ho prosí, aby Onezima p?ijal a jednal s ním jako se svým bratrem v Kristu. Zárove? se Pavel zaru?il za ?ástku, kterou Onezimos dluží Filemonovi. Onezima posílá zp?t k Filemonovi s tímto dopisem.

Verš 21–25. Pavel ohlašuje svou návšt?vu u Filemona. Uzavírá dopis pozdravy a p?áním milosti.

Úskalí

List Filemonovi ne?eší otroctví jako systém. Jeho d?raz je v p?ijetí ?lov?ka navzdory jeho rozdílnosti, postavení, možnostem.

?ernobílé vid?ní: bohatý povýšený, otrok utiskovaný. P?itom na bohatého se n?kte?í dívají skrz prsty (on se m?že dostat do postavení neoblíbeného, ter? urážek a útok?, na??ení).

Duch nám dává svobodu. Tedy to není na?ízení, není to povinnost. Spíš možnost, že m?žeme jednat navzdory spole?enským hranicím, konvencím.

Odkazy

Pokorný, Petr: *Úvod do Nového zákona.* Praha: Vyšehrad, 2013

Mayer, Bernhard: *Nový zákon, 11. List Filipan?m, List Filemonovi. Malý stuttgartský komentá?.* Kostelní Vyd?í: Karmelitánské nakladatelství, 2000

McAllister, Margaret: *Neznámé p?íb?hy Bible.* Praha: ?eská biblická spole?nost, 2017

Pro d?ti

P?edškoláci

D?ti, znáte n?koho ze školky nebo z ulice nebo z knížky, s kým byste se nikdy nekamarádily? Pro?? Co vám na n?m vadí?

Aktivita: Rozdejte d?tem tvrdší papíry A4 s p?edkresleným obrysem obli?eje p?es celou plochu. Nechte d?ti namalovat obli?ej toho, kdo jim vadí. Obrázky si pak ukažte, okomentujte je a nejlépe je vyv?ste na nást?nku nebo p?ipravenou š??ru, aby byly dob?e na o?ích.

P?íb?h

Povím vám p?íb?h o ?lov?ku, který taky n?koho štval. (?ást vypráv?ní je volným pokra?ováním p?íb?hu O Filemonovi z knihy Margaret McAllister, *Neznámé p?íb?hy Bible*.)

Filemon ležel na zahrad? a úp?l. Popíjel studený mátový ?aj, který mu d?lal dob?e na bolavé b?icho. V?era se p?ejedl a dnes se mu v žaludku všechno bou?í. Ani dopis od apoštola Pavla, který p?ed chvílí p?išel, mu nezvedl náladu. Filemon jej ?etl již podruhé. Pavla dob?e znal a vážil si ho, ale také dob?e v?d?l, že když Pavel o n?co požádá, je t?žké to odmítnout.

Filemonova žena Apfia vešla do zahrady.

„Už je ti lépe?“ zeptala se, ale on se jen mra?il.

„To je teda sm?la. A co nám Pavel píše?“

„Vzpomínáš si, jak nám utekl ten otrok?“ zabru?el Filemon.

„No jist?, Onezimos,“ odpov?d?la Apfia.

„Máš n?jaké nové zprávy? Je v po?ádku?“ vyzvídala.

„Víš, co se stalo? Náš Onezimos sedí ve stejném v?zení jako Pavel,“ pousmál se Filemon. „Pavel nad ním drží ochrannou ruku a oznamuje nám, že Onezima pok?til. A celkov? se o n?m vyjad?uje moc hezky, píše, že Onezimos je skoro jako jeho syn.“

„Syn? Jak m?že mít za syna uprchlýho otroka?“ divila se Apfia.

„To jsem teda p?ekvapená. Onezimos Pavl?v syn,“ mumlala si dál pro sebe.

„Filemone, p?ipadáš mi n?jaký zamyšlený, co v tom dopise Pavel ešt? píše?“

„No, víš, ?íká, že mám vzít Onezima zpátky k nám dom?.“

„To myslí vážn?? Vždy? nás okradl!“ roz?ílila se Apfia.

„Jo a ešt? to není všechno. Chce, abych ho p?ijal jako bratra, a taky abych se už na n?ho nezlobil.“

„To je vrchol! Co by tomu asi tak ?ekli sousedi? Že jsme se zbláznili, ne? Brat?í?kovat se s otrokem,“ vyk?ikovala Apfia. „Jak si to ten Pavel p?edstavuje. To p?ece nejde!“

„Víš, Apfio, už tady nad tím n?jakou dobu p?emýšlím,“ ?ekl Filemon. „Myslím, že má Pavel pravdu. Vždy? my nejsme jako sousedi, p?ece jsme uv??ili v Ježíše. Zdá se mi, že kdyby tu na našem míst? byl Ježíš, tak ten by jist? Onezimovi odpustil a pozval by ho k sob?. Co myslíš, Apfio?“

„Já nevím, moc se mi to nelíbí. A co ten dluh, ten nám zaplatí kdo? Onezimos dost t?žko,“ ?ekla Apfia.

„Pavel tady píše, že dluh bere na sebe,“ ?te Filemon. „Kv?li tomu nemusíme mít t?žkou hlavu.“

„Víš co, Apfio, já bych Pavla poslechl.“

„D?lej, jak myslíš, snad je to tak správn?, i když já se s tím po?ád nedokážu srovnat.“

Co myslíte, d?ti, rozhodl se Filemon dob?e?

A co my, m?žeme se zachovat podobn? jako Filemon a za?ít t?eba mluvit s tím, kdo nás dote? štval? Nebo mu t?eba nabídnout bonbón? Visí kolem nás obli?eje d?tí/lidí, se kterými se nám nechce být. Zkuste p?emýšlet, t?eba ješt? i doma, jestli by to s…p?ece jen nešlo ješt? jinak.

Pom?cky: Tvrdší papíry A4 s p?edmalovaným obrysem obli?eje, nást?nka, pastelky

Mladší školní d?ti

Aktivita

Na velký papír (nebo na flipchart, whiteboard) namalujte obrys ?lov?ka. V p?ípad? velkého archu papíru lze nechat d?ti obkreslit u?itele ned?lní školy. Pokud budete n?kde venku, m?žete místo papíru použít chodník a k?ídy — bude to pro d?ti zajímav?jší.

Ptejte se d?tí a k postav? dopisujte jejich post?ehy.

Kdo je otrok?

Co nem?že, co nesmí… co musí.

Máme i my dnes n?jaké otroky?

Co maminka, tatínek, babi?ka, sourozenec, spolužák?

Nechováme se k nim n?kdy taky jako k otrok?m?

Mami, dones…brácho, ud?lej…babi, kup…Pepo, dej mi…

Budeme si dnes vypráv?t p?íb?h o tom, že nám Pán B?h dává v život? ješt? jiné možnosti ve vztazích mezi lidmi a že je m?žeme využít.

Vypráv?ní

Vypráv?jte p?íb?h s pomocí p?ipravené a postupn? dopl?ované scény a biblických postavi?ek ?i jakýchkoli figurek, ma?ásk? (t?eba navle?ená ponožka na ruce a fixem namalovaný obli?ej; papírové postavi?ky na špejlích).

Byl jeden muž, jmenoval se Filemon (*p?edstavte ho d?tem na postavi?ce*). P?ed ?asem uv??il v Ježíše a stal se z n?ho k?es?an. Bydlel ve velkém dom? (*nap?. z provázku namalovat na zemi d?m*) se svojí rodinou a p?áteli. Da?ilo se mu dob?e, byl docela bohatý. M?l doma velký bazén a ve špajzu spoustu dobrot a dobrého pití. Mohl si dokonce dovolit služebnictvo. Takže nemusel v?bec uklízet. A dokonce m?l i vlastního otroka. Ten se jmenoval Onezimos (*další postavi?ka*).

Jenže jednou se stala taková nemilá v?c. Onezimos pánovi ukradl jeho sbírku lega. Byla veliká a vzácná, protože n?které dílky se už nedaly koupit. Navíc Onezimos sbírku prodal a peníze utratil.

Když to pán zjistil, strašliv? se zlobil.

„Kde je ten Onezimos, zlod?j jeden! Já mu zakroutím krkem, jen co ho uvidím!“

Jenže Onezimos už dávno utekl. V?d?l, že by ho trest neminul. Netušil moc, kam jít. Ale vzpomn?l si na apoštola Pavla, pánova p?ítele. V?d?l o n?m, že je hodný a umí odpoušt?t.

Pavel byl v ten ?as zav?ený ve v?zení (*další postavi?ka*). Onezimos tam za ním p?išel a vylí?il mu svoji starost.

„Pavle, já toho svého ?inu tolik lituju. Jenže už to nejde vrátit zpátky. Pán m? jist? potrestá. Víš, ale možná, kdyby ses za m? p?imluvil, tak mi t?eba odpustí.“

Ješt? mockrát spolu mluvili. O všem možném. Hlavn? o Pánu Bohu. Že odpouští, že ur?it? odpustí i Onezimovi, že se nemá bát. A Onezimos uv??il a stal se z n?ho k?es?an.

Pavel vid?l, jak moc Onezimos lituje toho, co ud?lal, jak by stál o odpušt?ní svého pána Filemona. A tak ho n ?co napadlo.

„Víš co, Onezime, napíšu Filemonovi dopis.“ Vytáhl papír a pero a za?al psát.

„Milý Filemone, moc t? zdravím. Jak se máš?“ *(Pište prstem ve vzduchu.)*

A v dopise Filemona prosil, aby se už na Onezima nezlobil, ale aby ho p?ijal zpátky do svého domu jako svého bratra.

Bratra? Totiž ne pokrevního bratra, ale bratra ve ví?e. Jako otrok by se Onezimos Filemonovi nikdy stát bratrem nemohl. Každý z nich m?l jiné postavení ve spole?nosti. Filemon bohatý ob?an, Onezimos pouhý otrok. Ale ve ví?e to možné je. Tam mohou být brat?i bohatí s chudými, malí s velkými, nemocní se zdravými, chyt?í s hloupými, slavní s oby?ejnými.

Pán B?h nám k tomu svým Duchem dává svobodu. Totiž mohu mít za p?ítele, za bratra n?koho, koho ostatní považují za mén?cenného, ubohého, za n?koho, s kým by rozhodn? nikdy nekamarádili.

Co myslíte, je to možné?

Pak vzal Pavel velkou obálku (*ukažte obálku*), vložil do ní dopis a po?ádn? ji olízl jazykem (*olízn?te obálku*) a obálku zalepil. Pak ji zanesl na poštu. Totiž ne, dal ji Onezimovi, aby ji Filemonovi doru?il sám.

A Onezimos si vzal batoh, dal do n?ho kus chleba a láhev s vodou a vydal se na cestu.

Co myslíte, m?l strach?

Myslím, že už moc ne, nebo jenom malinko.

Pom?cky: Postavi?ky, provázek, vyk?i?ník z papíru, velký arch papíru, fixy nebo k?ídy, obálka.

Starší školní d?ti

Aktivita: Na nást?nku, dve?e, kamkoli, pov?ste papírovou postavu ?lov?ka. Rozdejte lepící líste?ky. Na n? m?že každý (u?itele nevyjímaje) napsat, co d?lá vztahy mezi lidmi nerovné. A nalepit je na postavu. Spole?n ? si pak lístky p?e?t?te, okomentujte. P?ípadn? ješt? dopl?te.

Vypráv?ní: P?evypráv?jte obsah listu Filemonovi, t?eba dle vypráv?ní pro mladší školní d?ti. P?emýšlejte s d?tmi o tom, pro? se takový dopis dostal do biblického kánonu. Jaké má pro nás poselství. D?ti, d?lá naše církev n?co pro druhé? (Diakonie, r?zné sbírky). A náš sbor n?co takového taky d?lá? Ano? Ne? A když ne, mohl by n?co d?lat? Co?

Tip — dopis d?tem do jiného sboru: Napište list/dopis d?tem v ned?lní škole v jiném sboru. Snažte se podpo?it, povzbudit jiné d?tské spole?enství, sestry a bratry v Kristu. Lze vybrat jiný sbor v seniorátu, ?i v církvi; t?eba i s vyhlídkou, že toto spole?enství v dohledné dob? navštívíme.

Pom?cky: Papírová postava, lepící líste?ky, dopisní papír, obálka, známka, pastelky.

P?esah

S d?tmi m?žeme otev?ít téma Diakonie, p?iblížit její práci. P?edstavte víc nejbližší st?edisko. Ud?lejte si tam výlet, zkuste se zapojit se do n?jakého diakonického projektu.

Liturgie

Písn?

Mír na zemi daruj nám (SV 184); *Tvá svoboda* (SV 344); *Posila na cestu* (SV 135); *Prosba* (SV 278); *Jedno jsme v Duchu svatém* (SV 119)

Biblický text k zapamatování

Duch Panovníka Hospodina je nade mnou. Hospodin m? pomazal k tomu, abych nesl radostnou zv?st pokorným, poslal m? obvázat rány zkroušených srdcem, vyhlásit zajatc?m svobodu a v?z??m propušt?ní. (Iz 61,1)

Rituál

Na konci setkání m?žete spole?n? zapsat do plakátu slovo nebo v?tu, která vystihuje poselství dnešního setkání s epištolami.

Na za?átku nebo na konci setkání m?žete recitovat verš z 1 Kor 13,13: A tak z?stává víra, nad?je, láska — ale nejv?tší z té trojice je láska.

Okénko do bohoslužeb

Co byste d?lali, kdyby vám n?jaký spolužák nebo spoluža?ka ukradl sva?inu a sn?dl vám ji?

- Nahlásit paní u?itelce.
- ?íct rodi??m.
- Zmlátit.
- Sníst mu tu jeho.
- Je ešt? i jiná možnost? T?eba si s ním promluvit, odpustit mu…

V ned?lce si dnes budete vypráv?t p?íb?h o tom, že máme možnost jednat ešt? jinak, než jak by jednala v?tšina, nebo jak je zvykem.

Modlitba

Pane Bože, n?kdy je pro nás t?žké p?ekonávat všelijaké bariéry ve vztazích a zdi, které jsme si my lidé mezi sebou postavili. Nemáme k tomu odvahu. Nechce se nám. A n?kdy jsme v??i druhým p?íliš zatvrzelí a uzav?ení. Prosíme, otevírej pro nás možnost, že m?žeme, že smíme. Ty k nám takto p?istupuješ. Bez hranic, p?edsudk?, s odpušt?ním a dáváš nám svobodu jednat taky tak. D?kujeme za to. Amen.

Odkaz na píse?
Mír na zemi daruj nám
Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou
Posila na cestu (SV135)

Pr?ijd? jiz?, pr?ijd?, Duchu stvor?iteli, Duchu smí?ení
Jedno jsme v Duchu svatém (SV119)
Cílová skupina
P?edškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál p?ece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Filemonovi 1